

Ana-baba hakkı

İmandan sonra birinci vazifemiz ana-babamızın gönüllerini kazanmaktır. Onların kalbini kıranın ibadeti kabul olmaz. Müslüman ana-babamız, bizden razı olmadıkça, Allahü teâlânın sevdiği kulu olmamız çok zordur. İyilik ederek rızalarını almaya çalışmalıdır!

Büyükler buyuruyor ki:

Ana-baba çağırdığı zaman herhangi bir işle uğraşırsan, hemen onu terk edip, derhal emrine koş! Anan-baban sana kızıp bağırırsa, onlara sen bir şey söyleme! Ananın-babanın duasını almak istersen, sana emrettikleri işleri çabuk ve güzel yapmaya çalış! Bu işini beğenmeyip sana gücenmelerinden ve beddua etmelerinden kork! Sana darılır iseler, onlara karşı sert söyleme! Hemen ellerini öperek gazaplarını teskin et! Ananın-babanın kalplerine geleni gözet! Çünkü senin saadet ve felaketin, onların kalplerinden doğan sözdendir. Anan-baban hasta ise, ihtiyar ise, onlara yardım et! Saadetini onlardan alacağın hayır duada bil! Eğer onları incitip, beddualarını alırsan, dünya ve ahiretin harap olur. Atılan ok tekrar geri yaya gelmez. Onlar hayatta iken, kıymetini bil!

Îmânı olanlardan Cehennemden en sonra çıkacak olanlar, Allahü teâlânın yolunda olan anasının, babasının İslamiyet'e uygun olan emirlerine âsî olanlardır.

Peygamberimiz "aleyhisselâm" buyurdu ki: (Ana-babaya iyilik etmek, nafilâ nemâz, oruç, hac [ve umreden] dahâ faziletlidir. Ana-babasına hizmet edenlerin ömrü bereketli ve uzun olur. Ana-babasına karşı gelip, onlara âsî olanların ömrleri bereketsiz ve kısa olur. Anasına-babasına âsî olan mel'ûndur.)

Bana Dînîmî İmânımı Öğretti

Menkıbe: Hasen-î Basrî "rahime-hullahü teâlâ" Kâbeyi ziyaret ve tavaf ederken bir zat gördü ki, arkasında bîr zenbil ile tavaf eder. O zâta dönüp dedi ki: Arkadaş, arkadaki yükü koyup öylece tavâf etsen dahâ iyi olmaz mı? O zât cevaben dedi ki, bu arkamdaki yük değil, babamdır. Bunu Şâmdan yedi kere buraya getirip tavâf eyledim. Çünkî, bana dînîmî, imânımı bu öğretti. Beni İslâm ahlâkı ile yetiştirdi, dedi. Hasen-i Basrî hazretleri ona dedi ki, "Kıyâmet gününe kadar böylece arkada getirip tavâf eylesen, bir kere kalbini kırmakla bu yaptığın hizmet havaya gider ve yine bir def'a gönlünü yapsan, bu kadar hizmete mukabil olur."

Cennetteki Komşu

Menkıbe: Ana-baba hakkında hikâye olunur ki, Hazret-i Mûsâ aleyhisselâm, Tûr-i sînâda Hak teâlâ hazretleri ile mükâleme ederken, konuşurken (Yâ Rabbî! Âhiretde benim komşum kimdir?) diye sordu. Hak teâlâ buyurdu ki, (Yâ Mûsâ! Senin komşun, falan yerde, falan kasabdır!) Mûsâ aleyhisselâm kasabın yanına giderek beni müsâfir eder misin dedi. Yanında müsâfir oldu. Yemek zemânı gelince, kasab,

bir parça et pişirdi. Divârdaki asılı zenbili aşağı alarak, orada bulunan ve sâdece kemiklerden ibaret bir kadına et verdi ve suyunu da verdi. Üstünü başını temizleyip, zenbile koydu. Mûsâ 'aleyhisselâm" sordu, bu senin neyindir? Kasab, annemdir, ihtiyar olup bu hâle girdi, işte her sabâh, akşam kendisine böyle bakarım dedi. Kasab annesine yemek verirken, o za'îf ve âciz annesi, oğluna düâ ederek, yâ Rabbî! Oğlumu Cennetde Mûsâ aleyhisselâma komşu eyle, dediğini Mûsâ aleyhisselâm dahî işitti. Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâm kasaba müjde ederek, seni Allahü teâlâ afv ederek, Mûsâ aleyhisselâma komşu eyledi, dedi.

Gaflet ve şaşkınlığa kapılarak ana-babanın kalbi kırılırsa, derhâl onların rızâsını almağa çalışmalı, yalvarmalı ve her ne sûretle olursa olsun, onların gönlünü almalıdır! Ana-babanın evlâd üzerinde hakları çok büyüktür. Bunu dâima göz önünde tutarak, ona göre hareket eylemeli!

Hasan-ı Basri hazretleri buyurdu ki:

(Âlim bir evladın ana-babası kâfir olsa, kuyudan su çekmeleri için ona muhtaç olsalar, o da birkaç kova çektikten sonra öf dese, bu sebeple bütün amellerinin sevabı yok olur.)

Ana-babanın ve hiç kimsenin, dine uymayan emri yapılmaz. Fakat, ana-babaya, yine tatlı söylemek, onları incitmemek gerekir.

Ana-baba zalim de olsa, onlara karşı gelmek, onlarla sert konuşmak caiz değildir.

(Anam-babam çok şefkatsiz, onlara nasıl itaat edeyim) diyen bir kimseye, Resulullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

(Anan seni 9 ay karnında gezdirdi. 2 yıl emzirdi. Seni büyütünceye kadar koynunda besledi ve kucağında gezdirdi. Baban da seni büyütünceye kadar birçok zahmete katlandı. İdare ve maişetini temin etti. Sana dinini, imanını öğretti. Seni İslam terbiyesi ile büyüttü. Şimdi nasıl olur da şefkatsiz olurlar? Bundan daha büyük ve kıymetli şefkat olur mu?) [Ey Oğul İlmihali]

Bir zat, (Ya Resulallah, ana-baba, evladına zulmetse de rızalarını almayan Cehenneme girer mi?) diye sorunca, cevaben 3 defa (Evet zulmetseler de rızalarını almayan Cehenneme girer) buyurdu. (Beyheki)

Şu hâlde ana-baba zalim olup, evlada zulmetseler de yine onları üzmemeye, küstürmemeye çalışmalıdır! Günah olan emirleri yapılmaz ama yine de onları üzücü söz söylemek caiz olmaz.

Ana-baba kötü bile olsa, yine onlarla iyi geçinmelidir! Ziyaretlerini terk etmek büyük günahtır. Hiç olmazsa, selam göndererek, tatlı mektup yazarak, telefon ederek, bu günahtan kurtulmalıdır!

Hazret-i Musa, Allahü teâlâdan 9 defa nasihat istedi. Hepsinde de ana-babaya itaat etmesi emrolundu. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babaya itaat, Allah'a itaattir, onlara asi olmak, Allah'a asi olmaktır.) [Taberani]

Babasına asi gelen, çocuğundan mürüvvet göremez, muradına kavuşamaz, ailesi ile geçinemez, evinin tadı bozulur.

Ana-babasına şefkat ve sevgi ile bir defa bakan, kabul edilmiş bir hac sevabına kavuşur.

Peygamber efendimiz (Ana-babanın yüzüne merhametle bakana, hac ve umre sevabı yazılır) buyurunca, (Günde bin defa bakarsa da böyle midir?) denildi. Cevaben buyurdu ki:

(Günde yüz bin defa baksa da...) [R. Nasihin]

Yine buyurdu ki:

(Ana-babanın yüzüne sevgi ile bakmak ibadettir.) [Ebu Nuaym]

Ana-babası günah işleyen evlat, bunlara bir defa nasihat eder. Kabul etmezlerse, susar. Onlara dua eder.

Ana babaya saygıda, hürmette kusur etmemeli. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Büyüğünü saymayan bizden değildir.) [Tirmizi]

Onları görünce ayağa kalkmak, yanlarına gitmek, onlar oturuncaya kadar ayakta durmak, izinsiz oturmamak gerekir. Otururken edepli oturmalı, ayağını uzatarak oturmamalı, bacak bacak üstüne atmamalı, onlar bana bir şey demiyor diye bunları ihmal etmemelidir. Konuşurken sesini, onların sesinden yüksek çıkarmamalı. Yanlarında çok konuşup edebi aşmamalı. Ana-baba bildiği şeyleri de anlatsa, yine aynı şeyler mi dememeli, hiç duymamış gibi can kulağı ile dinlemelidir.

Onlarla yolda giderken, arkalarından gitmeli, zaruretsiz önlerinde yürümemeli, çağırınca, hemen kalkıp yanlarına gidip, buyurun demelidir. Ana-baba çağırınca, farz namazı bozmak caiz olur ise de ihtiyaç yoksa, bozmamalıdır. Sünnetler bozulur.

Konuşurken, yap, yapma gibi ifadeler kullanmamalı, "Yapar mısın?" gibi ricada bulunmalıdır.

Ana-baba uzakta iseler ziyaretlerine gitmeli. Ana-baba ve mahrem akrabaları ziyaret etmek vaciptir. Hiç olmazsa, selam göndererek, tatlı mektup yazarak bu günahlardan kurtulmalıdır. Ziyarette sıra, ana, baba, evlat, dede, nine, kardeş, amca, hala, dayı ve teyzedir.

Ana-baba hastalandıkları zaman, tedavileri ile meşgul olmalı, ilaç almalı. Bir bakıcı, bir hizmetçi tutmak yerine, bizzat kendisi hizmet etmeye çalışmalıdır.

Ana-baba vefat ettiklerinde definlerinde erken davranmalı. Sünnet üzere yıkamalı. Bu işi bilen iyi kimselere yıkatmalıdır. Sünnet üzere kefenlemeli, toprağa kendisi koymalı, iyi ve salih kimselerin arasına defnetmeli. Borçlarını ödemeli. İskatını hemen yapmalı. Mezar taşına caiz olmayan ifadeler yazdırmamalı. Vasiyetlerini yerine getirmeli. Kabirlerini ziyaret edip Kur'an-ı kerim okumak yapılması gereken mühim işlerdendir.

Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babasının veya birinin kabrini ihlasla ve mağfiret umarak ziyaret eden, kabul olmuş bir hac sevabı alır ve bunu âdet edinenin kabrini de melekler ziyaret eder.) [Hakim]

(Ana-babanın çocuğuna ve mazlumun zalime olan bedduaları, reddolmaz.) [Tirmizi]

(Kendinize, evladınıza ve malınıza beddua etmeyin! Duaların kabul olduğu bir saate rastlar da bedduanız kabul olur.) [Müslim]

(Ana-babasına iyilik eden evlat, Peygamberlerle beraber Cennete girer.) [İ. Rafii]

(Ana-babanıza ihsan ederseniz, çocuklarınız da size ihsan eder.) [Taberani]

(Ana-babası, yanında ihtiyarladığı halde, [onların rızalarını alamayıp] Cenneti kazanamayanın burnu sürtülsün.) [Tirmizi]

(Önce, annene, sonra babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve sırası ile diğer yakınlarıma iyilik et!)

(Ana-babaya karşı gelmekten, isyân etmekten sakının! Cennetin kokusu bin yıllık mesafeden alındığı hâlde, ana-babasına âsî olan, Cennetin kokusunu alamaz.)

Veysel Karâni hazretlerinin kavuştuğu bütün ihsan ve dereceler, anasına yaptığı iyilik sebebiyle olmuştur.

Birisi sordu: "Ya Resulallah, yaşlı anama elimle yedirip içiririm. Abdestini aldırır, sırtımda taşıyım. Hakkını ödemiş olur muyum?" Şöyle cevap verdi: "Hayır, yüzde birini bile ödemiş olamazsın. O sana, yaşaman için hizmet ediyordu, sen ise, ölümünü bekleyerek hizmet ediyorsun. Ancak Allahü teâlâ, bu az iyiliğine karşılık çok sevab ihsan eder."

Ana babaya karşı edep hususunda eskilerin ahlakından örnekler;

Bir asır kadar öncesine ait tarihi belge niteliğinde olan ve bizlere örnek teşkil eden bir oğuldan babaya yazılmış mektup örneğini aşağıya alıyoruz. Onların konuşmaları da yazıları da edebe tam uygun idi.

"Pederim Efendim,

İki seneden beri Sineklî'de mekteb muallimi olarak bulunuyor ve îfâ-yı vazîfe eyliyorum. Lehü'l-hamd rahatım fevkalâdedir. Geçen sene pek ziyade rahatsızlık geçirdiğim gibi elyevm de rahatsızım. Siz ve kardeşlerim gözlerimde bir gonca güller gibi görünüyorsunuz. İki seneden beri bigayrihakkın beni hiç aramadınız. Gerçi on seneden beri sizleri doya doya görmedim. Fakat bu da askerlik dolayısıyla olduğundan kendime bir teselli buluyordum ki cümlemin başında idi. Bu şimdiki iftirak emin olunuz ki beni pek ziyade müteessir etti. Çünkü işin içerisinde bir şey yok idi ve hep, hiçten ibaret idi. Evlâdınız olmak dolayısıyla sizleri aramaklığım

boynuma borç olduğunu biliyorum ve sizleri daima arayacağım ve bulacağım tabiidir. Sizin sağlığınız bana kâfi. Mektuplarınız medar-ı iftiharımdır. Bunun için iki satırlık mektubunuzu dört gözle beklerim. Her ihtiyâcâtınızın teminine gücümün yettiği kadar hazırım. Şeref ve haysiyet ve namusum siz pederime merbuttur.

Duanıza muhtacım. Mektup gönderiniz, şerefim yükselir. Binaenaleyh şu mektubumun kabulü recâsıyla ellerinizi öperim muhterem pederim efendim.

20 Kânun-ı Sânî 337 (1921)

Sinekli istasyonunda Kahveci Şakir Efendi vasıtasıyla

Sinekli Mekteb-i İbtidai Muallimi

Oğlunuz”

İyi bir evlat isteyen iyi anne baba olmalı

Her şeyde olduğu gibi iyi bir evlat isteyen anne ve babalar evlatlarını İslamî bir terbiye vermek zorundadırlar. İslam terbiyesiyle yetişen bir evlat anne ve babasına kötülük etmez, onları dövmez, onları aç-açık bırakmaz, onlara sövmez hatta öf bile demez.

“Ne ekersen onu biçersin”

Kişi, ana-babasına nasıl muamele ederse, çocukları da ona öyle muamele ederler. “Eden bulur”, “Ne ekersen onu biçersin” gibi güzel atasözlerimiz meşhurdur. Birisi bir yerde babasını dövüyordu. Etraftan yetişenler, “Bu ne hâl, utanmıyor musun, insan hiç babasını döver mi?” diye oğluna bağırıyorlardı. Babayı oğlunun elinden kurtarmak istediler. Fakat dövülen şahıs, onlara dönüp o perişân hâliyle dedi

ki:
- Bırakın! Ben de burada babamı döverdim. Şimdi de aynı yerde evlâdım beni dövüyor. Onun suçu yok. Ben kendi yaptığının cezâsını çekiyorum. Alimlerimiz buyurdu ki:

- Anasına babasına âsî olan, evlâdından hayır görmez. İşleri hakkında istişâre etmeyen ihtiyacını elde edemez. Ailesini idâre etmeyen hayatın tadını bulamaz.

Peygamber efendimiz “Evlâdının iyiliği üzerine ona yardımcı olan ana-babaya Allah rahmet eylesin” buyurmuştur.

Ölmüş ana baba hakkı

Sual: Ölmüş ana baba hakkı nasıl ödenir?

CEVAP

Namazlardan sonra dua edip, sevaplarını onların ruhlarına göndermeli. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babasına asi olan, vefatlarından sonra, onlar için dua etse, Allahü teâlâ, onu, ana-babasına itaat edenlerden yazar.) [İbni Ebiddünya]

Sevabı onlara olmak üzere oruç tutmalı.

Sevabı onlara olmak üzere hac etmeli. Âlimlerin çoğuna göre ana-baba için hac caizdir.

Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ölmüş ana-babası adına hac edene, hem kendi, hem de ana-babası için hac yapmış sevabı verilir. Ana-babasının ruhuna müjde verilir.) [Dare Kutni]

Sevabı onlara olmak üzere sadaka vermeli. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Sadaka verirken, sevabını müslüman ana-babanızın ruhuna niye hediye etmezsiniz? Hediye ederseniz, verdiğiniz sadakanın sevabı, onların ruhuna gideceği gibi, sevabından hiçbir şey eksilmeden size de yazılır.) [Taberani]

Kabirlerini ziyaret edip Kur'an-ı kerim okumalı. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:

(Ana-babasının veya birinin kabrini ihlasla ve mağfiret umarak ziyaret eden, kabul olmuş bir hac sevabı alır ve bunu âdet edinenin kabrini de melekler ziyaret eder.) [Hakim]

Kaynaklar:

Tam İlmihal Seadet-i Ebediyye, İslam ahlakı, Evliyalar ansiklopedisi, Türkiye gazetesi "Bizim sahife" arşivi, Dinimizislam.com sitesi.